

Beszámoló az MLVT 2023. május 18–20. között Lakitelken tartott vándorgyűléséről

A Magyar Levéltárak Vezetőinek Tanácsa (MLVT) 2023-ban a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézettel közös szervezésben valósította meg az egyesület éves vándorgyűlését 2023. május 18. és 20. között. A rendezvény, amelyen mintegy hatvan fő vett részt, jelentős sajtóvisszhangot kapott.¹

A háromnapos tanácskozás megnyitóján köszöntő és megnyitó beszédek hangzottak el. Cseh Gergő Bendegúz, az MLVT elnöke köszöntőjében kiemelte, hogy e találkozás jó alkalom egy sikeresen működő intézménnyel és munkatársaival, a vendéglátókkal való megismerkedésre, valamint megfogalmazta a vándorgyűlés fő témáját, a gyűjtőterületi feladatokkal kapcsolatos kérdéskört, amelyhez – a résztvevőknek köszönhetően – minden levéltártípusból vállaltak előadást a kollégák. Lezsák Sándor, a Magyar Országgyűlés alelnöke, a Népfőiskola Alapítvány elnöke, aki egyúttal a rendezvény fővédnöke is volt, megnyitó beszédében felidézte kapcsolatát a levéltárakkal, s kiemelte, fontos, hogy a nemzeti emlékezetben jelen legyenek a levéltárak, hiszen hiteles dokumentumok nélkül a nemzeti emlékezet nem lehet ép, nem lehet hiteles. A közgyűjtemények számára elengedhetetlen egyúttal a korszerűség, valamint az, hogy megtalálják a kulcsot a jövő nemzedéke megszólításához. Lezsák Sándor megnyitó beszéde a RETÖRKI alapításának felidézésével zárult. Závogyán Magdolna, a Kulturális és Innovációs Minisztérium (KIM) kultúráért felelős államtitkára üdvözlő beszédében Klebelsberg Kunót idézve fogalmazta meg, hogy a jelenben a csoportos feladatok, kutatómunkák idejét éljük. Az eredményes munkához szükséges szakágazati stratégia mellett fontos a megfelelő kommunikáció és a személyes jelenlét is. A levéltárügy, amely paradigmaváltás előtt áll, kulcsfontosságú a nemzeti identitás megőrzésében, a levéltár megtartó erő lehet, egyik forrása a nemzet kultúrájának, egyúttal izgalmas kulturális tér is. Mindez megjelenik akkor is, amikor a szaktárca a levéltárak fejlesztésére gondol – emelte ki beszédében Závogyán Magdolna, aki a vándorgyűlést a szakma és a fenntartó közötti párbeszédre is jó alkalomnak nevezte. Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) főigazgatója is köszöntötte a megjelenteket. Az új kihívásokról szólt, kiemelve, hogy a levéltárak általános strukturális átalakulás folyamatában vannak; a mesterséges intelligencia, a digitalizálás

¹ Többek közt: <https://hiros.hu/lakiteleken-rendezik-meg-a-magyar-leveltarak-vezetoinек-tanacs-a-eves-vandorgyuleset/>; <https://www.magyarhirnap.hu/belfold/20230518-zavogyan-magdolna-a-leveltari-szakterulet-a-nemzet-emlekezete-tortenelmi-memoriaja>; [https://kultura.hu/zavogyan-magdolna-a-leveltari-szakterulet-a-nemzet-emlekezete-tortenelmi-memoriaja](https://kultura.hu/zavogyan-magdolna-a-leveltari-szakterulet-a-nemzet-emlekezete-tortenelmi-memoriaja/?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=zavogyan-magdolna-a-leveltari-szakterulet-a-nemzet-emlekezete-tortenelmi-memoriaja) és videó tudósítás is: <https://www.youtube.com/watch?v=yHiXdyLdwkM> (A letöltés ideje: 2023. június 30.)

jelen van már a hétköznapi életben. Fő kihívásként a források széles körű publikálását, a lokális és a nemzeti identitás hiteles forrásokkal való erősítését és minél több állampolgár elérését nevezte meg. Vajk Ádám, az MLVT titkára (és az MLE alelnöke) inspiráló köszöntőjében – Ferenc pápa áprilisi budapesti látogatása során, a katolikus egyetemen elhangzott beszédére utalva – a tudomány és az etika kapcsolatáról szólt, hiszen a technikai fejlődés (és annak veszélyei) mellett ott van az ember és a tartalom, a gyűjtemények által közvetített érték is: „a kultúra művelése valójában a humanitás megőrzését jelenti: ellene hat a társadalmat atomizáló fogyasztói látásmódnak, sőt világgépnek és az uniformizáló technológiának. A kultúra értelmezésében tehát olyan emberek összességét jelenti, akik a tudomány alázatos tanítványaként nyitottságra és együttműködésre, nem pedig merev és harcias attitűdre törekuszenek. Mondhatnánk a pápával: ilyen kell, hogy legyen a jó levéltáros is: emberibb világról tanúskodó irathagyatékának őrzése közben, amíg tudományos profillal és főleg tudományos légkört biztosítva vagyunk képesek működtetni intézményeinket – ahol ez még nem vészett el vagy visszanyerhető –, egyúttal a humanitást is őrizzük; életben tartjuk a közösségi lét egyes formáit és mechanizmusait. Ezáltal munkánk során nemcsak az összetartozás tudatát erősítjük, az egyetemes igazságot szolgáljuk [...]. Ez pedig jó lehetőséget nyújt nekünk, levéltárvezetőknek arra, hogy munkatársaink számára az utóbbi évek nehézségeitől sújtva is perspektívát és reményt nyújtsunk.” A vendéglátó intézmény nevében Nyári Gábor, a RETÖRKI ügyvezető igazgatója köszöntötte a megjelenteket, aki egyúttal röviden bemutatta az intézmény történetét, megalakulását, eddigi eredményeit is. A magyar kormány 2013-ban döntött arról, hogy a bő 30 évvel ezelőtti rendszerváltó folyamatok feldolgozására, megismerésére és megismertetésére egy önálló kutatóintézetet szükséges létrehozni. Így jött létre az idén tízéves RETÖRKI, ma az ország legfiatalabb levéltára, amelynek célja, hogy kutatási eredményeik bemutatásával, megértésével bővíteni tudják az ismereteket 20. századi történelmünkről, valamint elősegítsék, hogy ezek a kutatási eredmények – összegyűjtve és feldolgozva a közelmúlt forrásait – minél hamarabb megjelenjenek az oktatásban és eljussanak a szélesebb társadalmi rétegekhez.

A köszöntők elhangzása után került sor – immár nyolcadik alkalommal – a Bösze Sándor-díj átadására, amelyet ebben az évben Batalka Krisztinának, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár, Levéltár (BME OMIKK) levéltárvezetőjének, főlevéltárosának ítéltek oda az egyesület.²

Az ünnepélyes köszöntők és a díjátadó után folytatódott az első nap szakmai programja. Halász János (levéltári referens, KIM Könyvtári és Levéltári Főosztály) azokról az aktuális feladatokról beszélt előadásában, amelyek a közeljövő levéltárirányítási feladatait, így az intézményvezetők napi munkáját is meghatározzák majd. Az egyik fontos jogalkotási folyamat az anyakönyvi eljárásról szóló törvény és a levéltári törvény módosítása, és annak átvezetése a végrehajtási utasításokban, ami nagyobb mozgásteret adna a levéltárakat leggyakrabban és legnagyobb számban felkereső levéltárhasználóknak,

² <https://www.omikk.bme.hu/leveltar/hirek/20230522/rangos-szakmai-dijat-kapott-munkatarsunk>
(A letöltés ideje: 2023. június 30.)

Bataka Krisztina, a Bósze Sándor-díj 2023-évi kitüntetettje.
(Fotó: Lovász Marianna)

a családtörténet-kutatóknak. Előadásában szó volt még az anyakönyvi alapiratok, névmutatók kutathatósága megerősítésének igényéről az anyakönyvvezetőknél, valamint a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2005. (XII. 29.) Korm. rendelet fogalmi pontosításairól, az irattári tételek kialakításának szempontjaival kapcsolatos, valamint a selejtezéssel összefüggő módosításokról; a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló 27/215. (V. 27.) EMMI rendelet kisebb módosításairól, illetve a Levéltári Kollégiumról és a levéltári szakfelügyeletről szóló 7/2002. (II. 27.) NKÖM rendelet technikai módosításáról.

Az első szakmai nap zárásaként két intézménybemutató előadásra is sor került. Juhász Erika (szakmafejlesztési igazgató, Nemzeti Művelődési Intézet) előadásában ismertette az NMI mint kultúrstratégiai intézmény céljait, szervezeti felépítését tevékenységét. Az intézmény alapvető célja a közösségi művelődés fejlesztése, ennek érdekében a közművelődés egészében törekszik fejlesztést végrehajtani a településeken. Az NMI alapfeladatai között van a szakemberképzés is, ehhez kapcsolódóan módszertani támogatás nyújtása a megyei és városi értéktárak létrehozásához, különböző mintaprogramok kidolgozása, publikációk támogatása, publikációs felület biztosítása. Az intézmény közelmúltbeli projektjei közül az előadó bemutatta a Magyar Nemzeti Levéltár tagintézményeiben zajló kutatásukat, amely a civil szervezetek, egyesületek országos adatbázisának létrehozását célozta.

Riba András László (RETÖRKI levéltár- és szakmafejlesztési igazgató) a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár jelenlegi feladatait mutatta be átfogóan. Az intézmény funkcióját tekintve levéltár és szakmafejlesztési központ is egyben.

A „kutatólevéltárként” működő RETÖRKI egyik fő célja a forrásgyűjtés és azok minél szélesebb körben való megismertetése – feldolgozás és publikálás útján – a nagyközön-séggel. A gyűjtés prioritása a '80-as évek, ezen belül különösen az évtized második felében, valamint az 1990 után keletkezett magániratok gyűjtése. Tapasztalataik alapján a rendszerváltás történetének kutatásához kapcsolódó magániratok jellemzően rendezetlenül, szakszerűtlenül, irattárolásra alkalmatlan helyiségekben és tárolókban találhatóak szerte az országban. Ezen körülmények okán stratégiai célkitűzés a magániratok gyűjtése. Az előadásban szó volt a szakmafejlesztés irányairól: a Történeti didaktika és Pedagógia Műhely, a Levéltár-pedagógiai Műhely tevékenységéről és a tehetséggondozás eredményeiről. Kiadványi munkájukat (forráskiadás-sorozat, Rendszerváltó Szemle) is megismerhette a hallgatóság.

A vándorgyűlés első napját az MLVT tisztújító közgyűlése zárta. Miután a 2022. évi beszámolót a közgyűlés elfogadta, sor került a tisztújításra. Az MLVT elnöki tisztét az elkövetkezendő öt évben Cseh Gergő Bendegúz tölti be, alelnöki tisztét Haraszi Viktor, titkára Vajk Ádám lett. Elnökségi tagként segíti az egyesület munkáját Czetz Balázs, Gőzsy Zoltán, Kenyeres István és Lengvári István. A felügyelőbizottság teendőit Csurgai Horváth József, Hermann István és Tilcsik György látja el. A hamarosan nyugállományba vonuló Váradai Zoltánnak megköszönték az elnökségben évek óta folytatott munkáját.

A vándorgyűlés második napján elhangzott előadások jelentős része a rendezvény fő témájaként szereplő levéltárszakmai területet, a gyűjtőterületi kérdéskört tárgyalta különböző szempontból. Valamennyi levéltártípus képviseltette magát egy-egy előadó által, s ez jó összehasonlításokra adott lehetőséget a hallgatóság számára.

Haraszi Viktor (főigazgató-helyettes, Budapest Főváros Levéltára, az MLVT alelnöke) levéltárszakmai és levéltártörténeti szempontból is átfogó összefoglaló történeti vázlatát adott előadásában. A gyűjtőterület jogi szabályozásának összefoglaló történeti vázlatát című előadás a két világháború közötti időszakról kiindulva tárgyalta a témát,³ majd részletesen szövegezte a 1947. évi XXI. a levéltárügy rendezéséről szóló törvényről, és a levéltárakról szóló 1950. évi 29. tvr.-ről. A lassú szemléletbeli változások ellenére a két világháború közötti időszakban a levéltárügy jogi szabályozása alapvetően nem változott a korábbiakhoz képest, ami súlyos problémákhoz vezetett, bár a szakma sürgette a szakszerű szabályozás bevezetését. A levéltárügy teljes átalakítását és központosítását a levéltárakról szóló 1950. évi 29. törvényerejű rendelet hozta el, amely új fejezetet nyitott a hazai levéltárak történetében is. Az előadás a levéltári rendszer átalakulásáról (megszűnés, beolvadás, a történeti értékű iratok útja és sorsa), és mindennek jogszabályokban követhető jelenlétéről adott egyfelől részletes áttekintést, de leginkább tanulságos – és sok esetben elrettentő – példákat bemutatva taglalta az állami levéltárak korszakában alkalmazott irattár-ellenőrzési gyakorlatot, annak körülményeit és következményeit.

³ Az előadásban elhangzott téma részbeni előzményei két hosszabb terjedelmű tanulmányban láttak napvilágot a Levéltári Szemleban: A selejtezés jogi szabályozása Magyarországon a szokásjogtól a szabályrendeletekig Levéltári Szemle 2022. 3. sz. 5–34. A téma folytatása: A selejtezés jogi szabályozása Magyarországon a szabályrendeletektől a törvényi szintű szabályozásig. Levéltári Szemle 2023. 1. sz. 5–30. (A két világháború közötti időszak tárgyalása.)

Osváth Zsolt (főlevéltáros, Semmelweis Egyetem Központi Levéltára) A felsőoktatási levéltárak gyűjtőterületi kihívásai címmel⁴ tartott előadása egy a felsőoktatási levéltáraknak kiküldött kérdőívre, valamint egy korábbi (2016) hasonló felmérésre alapozva foglalta össze a tapasztalatokat, amelyek az érintett levéltárak illetékességi, gyűjtőterületi működésének adatain túl a raktári szabad kapacitás nagyságára, az adott felsőoktatási levéltár szervellenőrzési gyakorlatára, illetve az e-iratok levéltári átadás-átvételére vonatkozóan tartalmaztak információkat.

Koltai András (levéltárvezető, Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltára) Gyűjtőterületi kérdések az egyházi levéltárügy területén című előadása elsősorban a római katolikus egyház gyűjtőterületi adatait tárta a hallgatóság elé.⁵ A kiindulóponttól, a gyűjtőterületi levéltárak létrejöttétől vette sorra azokat a kihívásokat, amelyekkel a tevékenység során az egyházi levéltárak találkoztak. A megszűnt szervek, a veszélyeztetett iratok, valamint a levéltárba kerülési határidő olyan kulcskérdések, amelyeket a fejlődés/fejlesztés során szem előtt kellett tartaniuk. A jelenbeli gyakorlat kettős: egyrészt a püspöki hivatalok és a plébániák által támogatott tudatos gyűjtés, másrészt véletlenszerű, iratmentés során zajlik a tevékenység. A köziratok gyűjtése terén kevésnek bizonyul a 15+10 éves iratátadási határidő, valamint problémát okoz az iratkezelés ellenőrzésének hiánya.

Káli Csaba (igazgató, MNL Zala Vármegyei Levéltára) Garázstól a gördülőállványig. Az iratkezelés ellenőrzésének gyakorlata és tapasztalata az MNL-ben⁶ című előadásának már a címválasztása is önmagában jellemzi azt a sokszínű és gyakran egymástól nagyon eltérő szintű tapasztalatot, amellyel a gyűjtőterületi munka, az iratképzők ellenőrzésének során a levéltárosok találkozhatnak. Az előadás azon túl, hogy az MNL-en belül végzett gyűjtőterületi feladatok összegző adatait is közölte, számos konkrét tapasztalatról is beszámolt, szemléletes példákkal illusztrálta a sok esetben eltérő szintű iratképzői viszonyulást, aminek hatása van a levéltárosok munkavégzésére is. Az előadás főbb altémái voltak: az iratkezelési szabályzatok elbírálása, a selejtezési jegyzőkönyvek jóváhagyása, a cégbíróságoktól kapott vég- és felszámolási értesítések kezelése, a hatósági jogkör gyakorlása, a jogszabályfigyelés, az iratkezelés ellenőrzése, az iratátvétel és tanácsadás.

Pálinkás Barnabás (RETÖRKI, levéltár és szakmafejlesztési igazgatóhelyettes) a RETÖRKI Levéltár kialakulásáról és fejlődéséről, a gyűjtemény tudományos kutatásának lehetőségeiről és tapasztalatairól tartott előadást. A RETÖRKI feladatait az 573/2020. (XII. 9.) Korm. rendelet állapítja meg, amelyből az egyik fontos feladat a levéltárra hárul: „felkutatja, összegyűjti és gondoskodik a rendszerváltás története és a hozzá kapcsolódó korszakok (...) forrásainak, különös értékű magániratainak megőrzéséről.” A Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archivum 2013-as megalapítása óta foglalkozik a három évtizeddel ezelőtti események, valamint az ezekhez köthető források feltárásával, feldolgozásával és megismertetésével. A gyűjtemény – a mai levéltár – alapját a Laki-

⁴ Előadásának írott, szerkesztett változata e lapszámunkban olvasható a 48–58. oldalon.

⁵ Az előadás szerkesztett változata más egyházak adataival kiegészülve még idei lapszámaink egyikében lesz olvasható.

⁶ Az előadás szövegének szerkesztett változata napvilágot lát majd a Levéltári Szemlében.

telki Rendszerváltó Archívum, Lezsák Sándor magángyűjteménye adta, amely szakmai és személyes kapcsolatok útján több irategyüttessel bővült. Az Archívum 2021. január 1-től átalakult formában működött, levéltári rangot 2022. április 26-tól nyert. A levéltár elhelyezése kettős, a mintegy 230 iratfolyóméterre kivevő iratanyag túlnyomó része Lakiteleken található, egy jól felszerelt, klimatizált iratraktárban, ahol kutatóterem is rendelkezésre áll. A RETÖRKI munkatársainak nagyobb része a fővárosi központban dolgozik. Ezért is már a kezdetektől nagy hangsúlyt helyeztek a digitalizálásra, ami a távmunkában történő feldolgozást lehetővé teszi. Fő szabályként a kikért iratanyag elsősorban elektronikusan kutatható. Az állományt alapvetően papíralapú iratok teszik ki, amelyet fotók, audiovizuális adathordozók egészítenek ki, valamint az ezekről készített digitális másolatok.

A levéltár iratanyagának törzsét a Lakiteleki Rendszerváltó Archívum – Lezsák Sándor Gyűjteménye alkotja; fontosabb fondjait az egykori Kisgazda Levéltár iratai, a Magyar Írószövetség Házi Levéltára és Központi Irattára anyaga, Püski Sándor, Vigh Károly, Pozsgay Imre, Varga László iratai. Az iratokat plakátgyűjtemény és oral history-gyűjtemény egészíti ki.

A gyűjtemény alakulása óta alapvetően tudományos kutatások céljára nyitott, mind a RETÖRKI-s, belső kutatások, mind külsős kutatók részére. A RETÖRKI Levéltár munkatársai sokoldalú tudományos tevékenységet végeznek. A Rendszerváltó Szemle⁷ folyóiratban rendszeres publikációk jelennek meg és munkájukat számos megjelent kiadvány is alátámasztja. Külsős kutatók elsősorban a Magyar Írók Szövetsége dokumentumai, a Kisgazda Levéltár iratai és a korai MDF-iratok iránt érdeklődnek. A levéltárrá alakulás óta forráskiadások terén az MDF elnökségi ülések és az Írószövetség válogatott iratainak közzétételét tűzték ki célul. A levéltár előtt álló feladat az oral history-gyűjtemény kutathatóvá tételének megoldása, valamint a teljes gyűjtemény korszerű nyilvántartási rendszerének megvalósítása, elképzeléseik szerint a Magyarországon már több levéltárban sikerrel hasznát ATOM szoftverrel.

Tóth Krisztina (levéltárvezető, ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár) Gyűjtőterületi feladatok és kérdések az ELTE-n címmel tartott előadást. A kezdetektől fennmaradt egyetemi iratok áttekintésén túl (hol, mi maradt fenn, mit őriztek, milyen az iratanyag összetétele) az Egyetemi Levéltár megalakulása, majd az iratgyűjtés tartalma és módzatai volt az előadás tárgya (hagyatékok, tanszéki anyagok, ifjúsági szervezetek, tudományos diákkörök, kollégiumok, a Magyar Fotótól az egyetem működésére, oktatóira vonatkozó fényképek, arany- és gyémántdiplomások, díszdoktorok emlékiratai, egyetemi rendezvények írásos és fényképes anyaga, felhívás lapokban, szakfolyóiratokban az egyetemi vonatkozású anyagok gyűjtésére). A közelmúlt és a jelen feladatairól is szólt az előadó, így a 2018 és 2020 közötti irattári projekt mellett a megválaszolendő kérdések, ha úgy tetszik problémák, is szóba kerültek, köztük a szerv(ek) meghatározása (áttekintés 1971–2016), a gyűjtőkör (mit gyűjtünk?), az elektronikus iratok és a muzeális tárgyak témakörben jelentkező kérdések.

⁷ Előzménye a Rendszerváltó Archívum.

Györgyi Csaba (főlevéltáros, Budapest Főváros Levéltára) A CivilArchiv projekt a gyakorlatban című előadása a civil szervezetek iratainak gyűjtéséről számolt be Budapest Főváros Levéltárában.⁸ Az előadás a módszeres gyűjtés alapelvein túl néhány konkrét példával jellemezte az elmúlt évek során végzett eredményes iratgyűjtő és -mentő tevékenységet.

A második szakmai nap zárásaként Feiszt György (ny. levéltár-igazgató, Vas Megyei Levéltár) Szervellenőrzési, gyűjtőterületi tapasztalatok, a levéltári munka 1970–2000 közt című előadása a jelenből visszapillantva a több évtizedes tapasztalatok és az összehasonlítás okán is hasznosnak bizonyult, már csak amiatt is, mert áttekinthetők voltak azok a problémák és/vagy feladatok, amelyek időről időre ismét előkerülnek a levéltárosok munkája során, ugyanakkor konstatálható az is, ha egyes problémakörökben történt előrelépés.

A szakmai konferenciával párhuzamosan zajlott a Gazdasági Szekció ülése, ahol Béndek Eszter (gazdasági ügyintéző, szekcióvezető, MNL Tolna Vármegyei Levéltára) ismertette a 2022–2023. évi számviteli változásokat, majd ezt követően beszélgetés következett az intézményeket leginkább érintő, gazdálkodással kapcsolatos kérdésekről.

A vándorgyűlés harmadik, egyben utolsó napján délelőtt elhangzott előadások közül elsőként Kenyeres István (főigazgató, BFL, kollégiumvezető NKA Könyvtárak és Levéltárak Kollégiuma) tartott tájékoztatót az NKA 2022–23. évi tevékenységéről. Az NKA komoly segítséget nyújtott az elmúlt években a különböző levéltáros szakmai egyesületek, valamint intézmények programjaihoz, rendezvényeihez, kiadványaihoz; többek között a Levéltári Szemle megjelentetéséhez is biztos háttérrel nyújtott. Az előadás áttekintette a 2022. évi eredményeket és a jelenben sajnálatos módon jelentkező problémákat is. Az – egyébként idén 30 éves – NKA mára bizonytalanná vált támogatási rendszere ez évben még meg nem hirdetett támogatásai erőteljesen befolyásolják a szakmai lehetőségeket. 2023-ra az NKA még nem rendelkezik érvényes költségvetéssel, pénzügyi kerettel, így, ha lesznek is pályázati hirdetmények 2023 második felében, azok már csak a 2024. évi programokra lesznek felhasználhatók.

Kovács Eleonóra (főszerkesztő, Levéltári Szemle) rövid helyzetjelentéséhez éppen a fentebb említett probléma, az NKA bizonytalanná váló finanszírozási rendszere adta az apropót. A levéltárszakmai folyóirat biztos háttérrel egyértelműen az NKA támogatás jelentette évek óta. Az előadásban az elmúlt 5 év eredményeiről, fejlődéséről, valamint a finanszírozáshoz elengedhetetlen minimum költségvetés részletein túl a jövőbeli tervekről esett szó. Öröndetes, hogy mind a szerkesztőség, mind a szerzők önzetlen munkával igyekeznek fenntartani a folyóiratot. Felemelő érzés volt az összefogás a lap érdekében: az MFLSZ már korábban jelezte támogatási szándékát, a RETÖRKI képviselői pedig a helyszínen jelentették be hozzájárulási szándékukat. Más levéltárszakmai egyesületek is jelezték, hogy – anyagi lehetőségeikhez mérten – törekszenek a folyóirat támogatására. Fontos, hogy a nyomdaköltség finanszírozásán túl az igényes és zökkenőmentes szakmai munka biztosítása érdekében a folyóirat személyi költségek kifizetését is vállalni tudja.

⁸ Az előadó e témában már publikált a Levéltári Szemle hasábjain: Civil a pályán – A civil szervezetek iratainak gyűjtése Budapest Főváros Levéltárában. Levéltári Szemle 2021. 1. sz. 40–51.

A vándorgyűlés résztvevői (Fotó: Belicza András)

A jelenbeli hazai levéltári helyzet és problémáinak reális értékeléséhez volt nagyon tanulságos az az előadás, amelyet Stevan Mačković (igazgató, Szabadkai Történeti Levéltár/Istorijski arhiv) a párhuzamok felismerésére alapozott, ugyanakkor arra is, hogy milyen nehézségekkel küzdenek ottani kollégáink, mik a közös megoldandó feladatok, s melyek azok, amelyeket nekünk – számos további szakmai kérdőjel mellett ugyan, de – sikerült megoldanunk.

Hermann István (tudományos-szakmai főigazgató-helyettes, Budapest Főváros Levéltára) egy évvel korábban már vitára bocsátott szakmai kérdés továbbgondolására és vitára buzdította a hallgatóságot A levéltári életpályamodell tervezete című előadásával. 2018-ban vitaanyagként a Levéltári Szemlében megjelent vázlat⁹ sajnálatos módon nem váltott ki érdeklődést a szakmából, visszajelzések nélkül maradt, jóllehet az akkor megfogalmazott kérdések azóta is érvényesek. Kulturális vagy levéltári életpályamodellre van-e szükség? Miként kezelhetők a levéltári (de akár a kulturális) rendszerben meglévő különbségek (a fenntartók és az intézmények méretbeli különbségei okozta eltérések); a finanszírozás kérdései, egyáltalán megalkotható-e a levéltári ágazat egészére egységes életpályamodell? A cél az ágazat teljes intézményrendszerében értelmezhető, hosszú távú, professzionalizációra épülő karrierperspektíva kidolgozása lenne, amelynek a kiszámíthatóságát a közjogi szabályozás adja. Ennek kimunkálása és megvalósítása azonban még számos tisztáznivalót jelent a szakma és a fenntartók számára, amelyeket az előadás jól összegezve tárt a hallgatóság elé.

⁹ A tervezet egy korábbi verziója Levéltári dolgozók életpályamodelljének vázlata (vitairat) címmel megjelent a Levéltári Szemle 2018. 2. számában (5–43.).

Cseh Gergő Bendegúz (levéltári vezető szakfelügyelő, az MLVT elnöke) tájékoztatást adott a Levéltári Szakfelügyelet 2022. évi tevékenységéről.¹⁰ Az elmúlt évben a közlevéltárak esetében az éves ellenőrzési program az iratanyagot őrző épületek, raktárak állapotára, méreteire, befogadóképességére, az őrzött iratanyag mennyiségére és annak változásaira, az esetlegesen bértárolt iratokra, illetve az elektronikus iratanyagokra vonatkozott. Ez a vizsgálat egyúttal a második félévi raktárminősítés előkészítését is szolgálta. A nyilvános magánlevéltárak esetében a személyi ellátottság alakulásával, a levéltári honlapok információtartalmával és az illetékességből történő iratátvételek helyzetével foglalkozott a szakfelügyelet.

P. Holl Adrien (főosztályvezető, Budapest Főváros Levéltára) a Levéltári Kollégium állományvédelmi albizottságának tevékenységéről és az Állományvédelmi ajánlás változásairól beszélt, utóbbi újdonságait kiemelve. Az új Ajánlás elkészítésénél a kollégák törekedtek az eddig elért, valamint a legújabb eredményeket is beépíteni annak érdekében, hogy szakmailag lehetőleg naprakész, friss tartalom szülessen. Az Ajánlás – több más újdonság mellett – egyik legnagyobb jelentőségű változása a levéltári raktárak öt-évenkénti minősítéséhez használatos új adatlap létrehozásában rejlik, amelynek lényege az árnyaltabb, korrektebb a vaslósághoz jobban igazodó minősítés. Az előadó sok gyakorlati példát, tapasztalatot is megosztott a hallgatósággal, kiemelve a prevenció jelentőségét, felajánlva egyúttal az állományvédelmi szakemberek együttműködését, tanácsadó munkáját a levéltárosok számára.

Bényei Balázs (főtanácsos, levéltári referens, KIM) A Levéltári Kollégium Levéltári adatvédelmi ad-hoc bizottságának tevékenysége című előadása a bizottság sokrétű szakmai tevékenységét ismertette. A vizsgált témakör problémáinak feltárásán, a problématerkép elkészítésén túl az egyes témakörök részletesebb kidolgozása, megvitatása után került sor a közös szöveg elkészítésére, amelyet több személyes és online ülésen egyeztetett a bizottság. A feltárt problémák és megválaszolandó kérdések a következők voltak: a tudományos támogató nyilatkozatok elfogadásának rendje nem egységes; harmadik országba történő adattovábbítás kérdése értelmezési nehézségekkel terhelt; indokolt lehet a védelmi idők felülvizsgálata; a különleges személyes adatok kezelésére vonatkozó szabályok és ezek gyakorlati alkalmazásának levéltári gyakorlatában ellentmondások észlelhetők; a levéltári anyagot érintő közérdekű adatigénylések kérdésének egyértelműsítése; az anyakönyvi törvény várható módosításából adódó szakmai feladatok.

A konferencia zárásaként Cseh Gergő Bendegúz, az MLVT elnöke köszönetet mondott a vendéglátó, együttműködő intézménynek, a RETÖRKI-nek. Ezt követően nem csupán a szoba került szakmai kérdések és hasznos eszmecserek hozadékát summázta, de örömmel konstataulta annak a szellemnek a meglétét is, amely a nehézségek között is létezik még a levéltáros társadalomban, a szakmai szolidaritást, amely több kérdésben, a problémák nyílt említésében, vagy akár a Levéltári Szemle ügyében is megnyilvánult a résztvevők részéről.

Haraszti Viktor – Kovács Eleonóra

¹⁰ A szakfelügyelői beszámoló e lapszámunkban olvasható az 5–14. oldalon.